

Г. НАЙДЕНОВА-СТОИЛОВА

В СЪРЦЕТО НА НАРОДА

По случай 60 години от първата стихосбирка на П. К. Яворов и 50 години от първата му драма „В полите на Витоша“

„Изкуството принадлежи на народа“

Ленин

Първата тревожна тръпка пред онова неизвестно утре, което решава съдбата на всяко творческо дело, минава през мисълта на поета още в Поморие. Застанал на скалите, които сега носят неговото име, Яворов поставя въпроса, на който днес вече съществува отговор:

Светът — море . . . И нявга що ли
след мене тук ще поличи
от преживените неволи?

През тази единствена година в Поморие — от есента на 1899 до есента на 1900 г., — когато са родени много от неговите най-бележити лирически творби, поетът се задълбочава и в литературната критика. Той чете „Етюди и критики“ на д-р К. Кръстев, изпратени му с посвещение от автора. Въпреки уверенията на младия поет в отговора му до авторитетния критик, че „ще търси поука и в точките“¹, в друго писмо до свой другар от същото време Яворов се изказва твърде скептично за литературната критика, която според него „прелива от пусто в празно“. Много по-късно утвърденият вече поет изразява в хумористичния тон на очерка „От обсерваторията до гарата“ същото отношение към критиката: „ . . . Всеки ден по ред на скемлята ще се кипри в натура някой от българските поети . . . И един критик на викалото, с тъпан през рамо, ще събере народа и ще тълкува онова, което горепримиждения поет не е снуувал.“

Още в Поморие обаче Яворов разрешава своята тревога за бъдещето в съвсем определен смисъл. Като се зачита в сбирката на Иван Вазов „Под нашето небе“, той записва в анхиялския си бележник две думи, в които обобщава същността на всяко голямо творчество: „Поет и народ“. Истинската поезия е винаги дълбоко свързана с народа. От друга страна, най-верният критерий за всяка поезия се крие в сърцето на народа. Това дълбоко прозрение на младия Яворов остава в сила до днес. И наистина приживе и след смъртта на поета литературната критика и история не винаги са улавяли, а понякога дори са изопачавали същността на проблемите в неговото творчество. Народът обаче е живял и живее с делото му, носил го е с безкрайна любов в сърцето си — тъгувал е с поезията

¹ Писмо на Яворов до д-р К. Кръстев от Анхияло, 11. IV. 1900. — Архив БАН, ф. д-р К. Кръстев.